

Miten lisätä SRHR:n merkitystä Suomen ulkopolitiikassa?

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet Suomen ulkopolitiikassa, **OSA 1**

Sisältö

1. Johdanto	4
2. SRHR-ulkopolitiikan muutokset ja haasteet	7
3. Keskeisimmät teemat SRHR-ulkopolitiikassa 2000-luvulla	9
4. SRHR Suomen ulkopoliitikassa Marinin ja Orpon hallituskausilla	12
5. Poliittikasuositukset	15

Julkaisun tutkimuksellinen sisältö: **Minna Lyytikäinen ja Tiina Vaittinen**

Julkaisun editointi: **Senni Martikainen ja Niina Ratilainen**

Taitto: **Tuija Sorsa**

Julkaisija: **Plan International Suomi. 2026**

**Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövaroin**

Alkusanat

Seksuaali- ja lisääntymisoikeudet ovat keskeisiä ihmis-oikeuksia. Niissä on kyse esimerkiksi siitä, voiko ihminen päättää omasta kehostaan, saako hän tarvitsemiaan terveyspalveluita ja pystyykö hän ilmaisemaan turvallisesti identiteettiään.

Selvitys siitä, miten Suomi voi lisätä SRHR:n (sexual and reproductive health and rights) merkitystä ulkopoliitikassaan, on äärimmäisen ajankohtainen. Päällekkäiset kriisit – sodat, nälkäkriisit, talouden taantumet, ilmastokriisi ja muut yhteiskunnalliset sokit – heikentävät SRHR:n toteutumista ympäri maailmaa. SRHR on myös poliittisessa vastatulessa. Järjestäytynyt anti-gender-liike nakertaa pohjaa tyttöjen, naisten sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksilta kaikilla mantereilla. Kun sääntöpohjaista järjestystä ja oikeusvaltiota murennetaan, seksuaali- ja lisääntymisoikeudet menetetään usein ensimmäisinä. SRHR:n toteutumista voikin pitää ilmapuntarina, joka kertoo ihmisoikeuksien ja tasa-arvon tilasta.

Koska seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia vastustavat voimat ovat vahvoja ja verkottuneita, meidän ihmisoikeuksien puolustajien on oltava vielä vahvempia ja sinnikkäämpiä. Plan International edistää erityisesti maailman heikoimmassa asemassa olevien tyttöjen ja nuorten naisten oikeuksia, ja SRHR on työmme ytimessä. Työssämme näemme, että voi olla kiinni tiedosta tai ehkäisyvälineiden saatavuudesta, voiko teini-ikäinen tyttö jatkaa koulua vai tuleeko hänestä teiniäiti ja -vaimo.

Haluamme luoda vahvoja paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia puolustaaksemme jokaisen seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia.

Suomi tunnetaan tyttöjen oikeuksien ja tasa-arvon vahvana tukijana. Yhteiskuntamme voi olla vaikuttava vastavoima anti-gender-liikkeelle. Tämä selvitys tarjoaa käyttökelpoisia ja konkreettisia politiikkasuosituksia, joiden avulla Suomi pystyy vahvistamaan ja tehostamaan SRHR-ulkopolitiikkaansa.

Tämä selvitys aloittaa julkaisusarjan, joka käsittelee SRHR-ulkopolitiikkaa eri näkökulmista. Seuraavissa osissa tarkastelemme SRHR:ää humanitaarisissa kriiseissä ja planetaarisen monikriisin aikana.

Lämmin kiitos tutkijoille Minna Lyytikäiselle ja Tiina Vaittiselle selvityksen tutkimusosan kirjoittamisesta.

Anna Könönen

vs. pääsihteeri

Plan International Suomi

1. Johdanto

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet (SRHR) on ollut yksi Suomen ulkopoliittikan kehityspoliittisista painopisteistä jo usean hallituskauden ajan. SRHR:n merkitys on vähitellen kasvanut myös Suomen laajemmassa ulkopoliittisessa profiilissa, paikoin jopa määrittäen Suomen ulkopoliittista identiteettiä. Tästä huolimatta osa SRHR-politiikkaan liittyvistä keskeisistä kysymyksistä on jäänyt suomalaisessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa pitkälti muiden kysymysten varjoon.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat mainettaan suurempia ulkopoliittisia kysymyksiä: ne eivät ole muusta ulko- ja turvallisuuspoliitikasta erillinen tai marginaalinen alue. Kyse ei myöskään ole vain naisten ja tyttöjen terveydestä ja oikeuksista. Eri foorumeilla kansallisesti ja kansainvälisesti tehtävä SRHR-politiikka muodostaa nykyisessä maailmanpoliittisessa järjestyksessä keskeisen kiintopisteen, jonka kautta muihin ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta merkittäviin kysymyksiin pyritään vaikuttamaan, muun muassa oikeusvaltioperiaatetta horjuttamalla.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien ytimessä on kaikille kuuluva kehollinen itsemääräämisoikeus. Yhtäältä SRHR viittaa oikeuteen määrätä omaan kehoonsa liittyvistä asioista, toisaalta on kyse myös oikeudesta riittäviin terveyspalveluihin sukupuolittuneissa terveydenhuoltojärjestelmissä, joissa kaikkien ihmisten kehoilla ja hyvinvoinnilla on itseisarvoa muutenkin kuin lisääntymisen välineinä. Kautta historian erityisesti naisten ja tyttöjen keholliseen itsemääräämisoikeuteen ja seksuaalisuuteen on kohdistunut kontrollin pyrkimyksiä. Vastavasti kehollisen itsemääräämisoikeuden vaaliminen on yksi demokratian ja oikeusvaltion kulmakivistä. Seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien toteutuminen on eräänlainen mittari muiden ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiselle yhteiskunnassa.

Tämä selvitys nostaa esiin SRHR:n ja ulkopoliittikan välisiä keskeisiä yhteyksiä sekä tarjoaa konkreettisia suosituksia toimivista työkaluista ja strategioista, joilla Suomi voi huomioida seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeudet paremmin ulkopoliitikassaan. Selvitys keskittyy globaaleihin SRHR-trendeihin, ulkopoliittisen toimintaympäristön muutoksiin ja Suomen SRHR-kysymyksiin liittyvään ulkopoliitiikkaan kahden viimeisen hallituskauden aikana. Tähän ilmiökenttään selvityksessä viitataan kokonaisuudessaan termillä *SRHR-ulkopoliitiikka*.

Selvitys on laadittu asiantuntijatyönä. Se perustuu kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden ja kansallisten politiikkalinjausten ja evaluaatioiden analyysiin, SRHR-ulkopoliittikan parissa työskentelevien suomalaisten asiantuntijoiden kanssa käytyihin taustakeskusteluihin (n=8) ja Plan International Suomen kanssa järjestetyn yhteiskehitystöpajan keskusteluihin. Selvitys on ensimmäinen osa Plan International Suomen julkaisemasta SRHR-selvitysten sarjasta.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin liittyvät kamppailut muokkaavat ja ohjaavat paikoin myös muita ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskusteluja. Tämä dynamiikka asettaa sekä haasteita että mahdollisuuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikan parissa työskenteleville. Eri toimijoilta vaaditaan valppautta ja kykyä ymmärtää, miten, missä ja kenen toimesta SRHR-keskusteluita käytetään keinona vaikuttaa ulko- ja turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin. Samanaikaisesti vaaditaan kykyä puolustaa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia keskeisenä osana sääntöpohjaista järjestelmää antamatta tilaa käsitteiden uudelleen määrittelylle.

Seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien toteutuminen on eräänlainen mittari muiden ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiselle yhteiskunnassa.

Kyse ei ole pelkästä terminologiasta, kuten sanojen kieltämisestä tai uudelleen määrittelystä, vaan konkreettisista pyrkimyksistä muokata kansainvälistä seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin liittyvää sopimusjärjestelmää, niihin liittyvää järjestökenttää ja kehitysyhteistyön käytäntöjä.

2. SRHR-ulkopolitiikan muutokset ja haasteet

SRHR-politiikan toimintaympäristö on perustunut 1990-luvun saavutuksiin globaalissa ihmisoikeus- ja tasa-arvo-politiikassa, joita tehtiin erityisesti YK:n kansainvälisessä väestö- ja kehityskonferenssissa Kairossa (1994) ja YK:n neljännessä naisia koskevassa maailmankongressissa Pekingissä (1995). Konferenssien päätösdokumenteissa rakennettiin ihmisoikeusperustainen lähestymistapa seksuaali- ja lisääntymisterveydelle, jota oli aikaisemmin lähinnä käsitelty perhesuunnittelun, äitiysterveysten ja väestöpolitiikan näkökulmasta. Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa näkyy tänä päivänä mm. kestävän kehityksen tavoitteissa (*Sustainable Development Goals, SDGs*) ja SRHR:n roolissa osana humanitaarista apua, konfliktien jälkeistä jälleenrakennusta sekä ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaa.

SRHR:n haastaja: anti-gender

Ihmisoikeusperustaiselle globaalille SRHR-politiikalle on noussut viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana myös globaali vastaliike, niin kutsuttu anti-gender-liike. Liike tuo yhteen laajan joukon konservatiivisia, uskonnollisia, kansallismielisiä ja populistisia toimijoita ympäri maailman. Joukolle yhteistä on sosiaalisen sukupuolen käsitteen, turvallisten aborttien ja laajemmin naisten ja tyttöjen kehollisen itsemääräämisoikeuden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien ja kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen vastustaminen. Ylikansallisesti toimivan ja rahoitetun liikkeen toimet kietoutuvat myös muihin demokratiaa heikentäviin trendeihin, kuten autoritaarisuuden nousuun, ihmisoikeuksien kyseenalaistamiseen, kansalaisyhteiskunnan rahoituksen vähentämiseen ja **kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän** murenemiseen.

SRHR-politiikkaa muokkaamalla anti-gender-liike vaikuttaa maailmanpoliittiseen järjestykseen ja muokkaa sitä konservatiiviseen ja kansallismieliseen arvomaailmaan sopivaksi. Perimmäisenä tavoitteena on kansainvälisten

ANTI-GENDER-LIIKKEEN VAIKUTTAMISKEINOJA:

- » vaihtoehtoisten seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia rapauttavien päätösehdotusten tehtäily ja päätöksenteon jarruttaminen
- » seksuaali- ja lisääntymisterveysten ja -oikeuksiin liittyvien käsitteiden uudelleen määrittely ja vallitsevien ihmisoikeusnormien kyseenalaistaminen
- » aborttioikeuden vastustaminen ja purkaminen
- » monimuotoisuuden, esimerkiksi sukupuolen moninaisuuden, vastustaminen
- » ”perinteisten perhearvojen” kieli, esimerkiksi lasten suojelemiseen vetoaminen
- » binäärisen sukupuolikäsityksen vahvistaminen ulkopoliittikan eri areenoilla, kuten Unicefin ja UN Womenin kaltaisten YK-järjestöjen hallituksissa
- » YK-järjestöjen painostaminen poistaa maaohjelmista binäärisestä sukupuolikäsityksestä poikkeavia monimuotoisuuden tavoitteita
- » perinteistä sopimusjärjestelmää haastavat työkalut, kuten 39 maan allekirjoittama Geneva Consensus Declaration (GCD) -julistus,^a jossa kielletään kansainvälinen oikeus aborttiin vetoamalla perinteisiin perhearvoihin ja naisten terveyden edistämiseen.^b

^a Datta, Beyond the Chaos.

^b ”Geneva Consensus Declaration on Promoting Women’s Health and Strengthening the Family”; The Institute For Women’s Health, ”The Geneva Consensus Declaration”.

normien muokkaaminen seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia ja -terveyttä huonontavaan suuntaan. Keskeisiä työkaluja tässä ovat naisen terveyden korostaminen ja vaaliminen lisääntymistarkoituksessa, heteroydinperheen korostaminen ja aborttioikeuden vastustaminen.¹ Kyse ei ole pelkästä terminologiasta, kuten sanojen kieltämisestä tai uudelleen määrittelystä, vaan konkreettisista pyrkimyksistä muokata kansainvälistä seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin liittyvää sopimusjärjestelmää, niihin liittyvää järjestökenttää ja kehitysyhteistyön käytäntöjä. Tämä näkyy erityisesti erilaisilla ulkopoliittikan foorumeilla, kuten YK:n naisten asemaa käsittelevässä toimikunnassa CSW:ssä ja muissa YK-kokouksissa sekä Euroopan Parlamentissa, joissa liike horjuttaa aborttioikeutta ja kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta koskevia keskusteluita ja päätöslauselmia.²

Globaalilla anti-gender-liikkeellä on käytössään huomattavat taloudelliset

resurssit. Yhdysvaltalaisen anti-gender-toimijoiden yhteenlasketun toiminnan arvoksi on arvioitu 6,2 miljardia Yhdysvaltain dollaria maailmanlaajuisesti vuosina 2008–2017. Samana ajankautena näistä yksitoista keskeisintä järjestöä rahoitti globaalia anti-gender-toimintaa noin miljardilla dollarilla.³ Vuosina 2009–2018 anti-gender-liikkeen toimintaa rahoitettiin Euroopassa yli 700 miljoonalla Yhdysvaltain dollarilla. Tästä summasta yli 80 miljoonaa tuli yhdysvaltalaisilta oikeistokonservatiivisilta, vanhoilliskristityiltä järjestötoimijoilta, 188 miljoonaa venäläisiltä oligarkeilta ja vajaa 440 miljoonaa eurooppalaisilta mm. aborttia ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä vastustavilta järjestöiltä ja äärioikeistolaisilta puolueilta.⁴

Myös EU-parlamentissa ja EU:n toimielimissä anti-gender-liike on hyödyntänyt SRHR-politiikkaan liittyviä keskusteluita paikkana, jonka kautta se haurastuttaa myös muita oikeusvaltiolle

¹ Korolczuk ym., ”Gender danger. Mapping a decade of research on anti-gender politics”; Datta, Beyond the Chaos; Zacharenko, Study for Policy Makers on Opposition to Sexual and Reproductive Health and Rights (SRHR) in European Institutions.

² Denkovski, Disrupting the multilateral order? The impact of anti-gender actors on multilateral structures in Europe (Centre for Feminist Foreign Policy CFFP, 2022); Gilby ja Koivusalo, ”It’s Very Much Part of This Movement to Undermine Democracy”; Zacharenko, Study for Policy Makers on Opposition to Sexual and Reproductive Health and Rights (SRHR) in European Institutions.

³ Global Philanthropy Project, Understanding the resourcing of the global ”anti-gender ideology” movement.

⁴ Datta, Tip of the Iceberg.

tärkeitä periaatteita ja ilmastopoliittikaa⁵, millä on vaikutuksia EU-maa Suomeen sekä sisä- että ulkopoliittisesti. Tämä puolestaan alleviivaa sitä, kuinka seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet eivät ole muusta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta erillinen tai marginaalinen kysymys.

Perinteisten poliittisten instituutioiden lisäksi anti-gender-liikkeen vaikuttamistyö tapahtuu sosiaalisen median alustoilla.⁶ Tähän sisältyy merkittäviä hybridivaikuttamiseen liittyviä ulko- ja turvallisuuspoliittisia riskejä. Tiedetään esimerkiksi, että vieraan vallan toimijat ja niin sanotut trollitehtaat hyödyntävät sosiaalisessa mediassa SRHR-poliitiikkaan liittyviä jännitteitä informaatiovaikuttamisessa, tavoitteenaan sisäpoliittisen epävakauden lietsominen.⁷ Anti-gender-liikkeen sosiaalisen median hyödyntämiseen liittyy näin ollen merkittäviä ulko- ja turvallisuuspoliittisia uhkia, joista Suomen ulkopoliittisten toimijoiden, median ja kansalaisten tulisi olla tietoisia. Myös teknologiajättien päätös kieltää poliittiset mainosisällöt alustoillaan on johtanut siihen, että esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen työ, tyttöjen koulutus ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet ovat teemoja, joita sisältävää tietoa ei voi enää maksullisesti markkinoida esimerkiksi Metan tai Googlen alustoilla.

Yhdysvaltojen vaikutus SRHR:iin

Anti-gender-liikkeen vaikutusvalta on kasvanut Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin toisen kauden myötä. Vauhti, jolla Trumpin hallinto on murentanut seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia sekä Yhdysvalloissa että kansainvälisesti, on yllättänyt jopa alan ammattilaiset. Yhdysvaltain kehitysyhteistyön toiminnoista vastaavan USAID:in rahoitus ja toiminnot on käytännössä ajettu alas vuoden 2025 aikana. Tällä on sekä välittömiä että pitkäaikaisia vaikutuksia SRHR:n toteutumiseen globaalisti: Guttmacher-instituutin mukaan Yhdysvaltojen tuen lopettaminen vähentää jopa 48 miljoo-

⁵ Zacharenko, Study for Policy Makers on Opposition to Sexual and Reproductive Health and Rights (SRHR) in European Institutions.; Gilby ja Koivusalo, "It's Very Much Part of This Movement to Undermine Democracy".

⁶ Aggestam ym., "Digital Norm Contestation and Feminist Foreign Policy".

⁷ Gjørøv ja Jalonen, Identity as a Tool for Disinformation: Exploiting Social Divisions in Modern Societies (The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, 2023); Denkovski, Disrupting the multilateral order? The impact of anti-gender actors on multilateral structures in Europe (Centre for Feminist Foreign Policy CFFP, 2022).

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien ollessa kansainvälisesti uhattuina vähemmistöjen oikeudet ovat myös ensimmäisenä uhan alla.

nan naisen ja tytön mahdollisuuksia moderneihin ehkäisypalveluihin ja aiheuttaa jopa 34 000 raskausaikaan liittyvää kuolemaa.⁸

USAID on aiemmin vastannut noin kolmanneksesta ehkäisyvälineiden jakeluun liittyvästä kehitysyhteistyöstä. Se on ollut myös merkittävä UNFPA:n kaltaisten SRHR:lle keskeisten YK-järjestöjen sekä paikallisesti kohdemaissa toimivien kansalaisjärjestöjen toiminnan rahoittaja, ja toimintojen alasajon myötä miljoonat ihmiset globaalisti menettivät pääsyn äitiys- ja ehkäisyterveyteen ja HIV-lääkitykseen muutamassa viikossa.⁹

Trumpin hallinnon työkalupakki ei ole uusi, vaan se noudattelee edellä kuvattua seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia vastustavan anti-gender-liikkeen pitkäaikaista agenda.¹⁰ Muutokset ovat osa laajempaa maailmanpolitiikan murrosta, jossa demokratia, monenkeskinen yhteistyö ja ihmisoikeusperustainen maailmanjärjestys ovat uhattuina. Nämä muutokset määrittävät myös Suomen SRHR-ulkopoliitiikan kansainvälistä toimintaympäristöä mahdollisesti pitkälle tulevaisuuteen. Samalla globaalit SRHR-rahoituksen leikkaukset muokkaavat kehitysyhteistyöpolitiikan toimintaympäristöjä ja painopisteitä.

3. Keskeisimmät teemat SRHR-ulkopoliitiikassa 2000-luvulla

SRHR ja vähemmistöjen oikeudet

Intersektionaalisuus eli erilaisten risteävien eriarvoisuuksien ja syrjivien rakenteiden tunnistaminen ja tunnistaminen politiikassa ja sen toimeenpanossa on yksi keskeisiä menestyssekkään SRHR-poliitiikan kulmakivistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin ja niiden saavutettavuuteen liittyy erilaisia, keskenään risteäviä esteitä, jotka liittyvät esimerkiksi henkilön sukupuolen moninaisuuteen, ikään, etniseen taustaan, ihonväriin, kieleen, uskontoon, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Intersektionaalisuuden periaatteet

näkyvät jo laajasti seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia koskevissa järjestöjen linjauksissa ja ohjeistuksissa, joissa tunnistetaan nykyään myös esimerkiksi nuorten miesten, vammaisten, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen erityiset haavoittuvuudet ja tarpeet.¹¹ Käytännön työssä vähemmistöjen seksuaali- ja lisääntymisoikeudet kuitenkin edelleen jäävät usein toteutumatta, kaikissa yhteiskunnissa, myös Suomessa.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien ollessa kansainvälisesti uhattuina vähemmistöjen oikeudet ovat myös ensimmäisenä uhan alla. Tämä näkyy tällä hetkellä esimerkiksi trans- ja muunsukupuolisten oikeuksiin kohdistuvana uhkana. Lisäksi globaalit rahoitusleikkaukset ovat osuneet kohtalokkaimmin pienten ihmisoikeusperustaisten järjestöjen toimintaan.¹² Koska pienet, paikallisesti toimivat järjestöt usein vastaavat SRHR-ohjelmien jalkauttamisesta mm. seksuaalivähemmistöjen keskuudessa, myös rahoitusleikkaukset ovat heikentäneet vähemmistöjen pääsyä seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluiden piiriin.

Toisinaan oikeuksien toteutumista voi myös hankaloittaa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia määrittävä, usein abstrakti kieli, joka ei aina vastaa oikeuksien jalkauttamiseen liittyvää todellisuutta. Esimerkiksi vammaisten tyttöjen kuukautisterveyttä Tansaniassa tutkiva väitöskirja kuvaa, kuinka ihmisoikeusperustaisen kielen käyttäminen koetaan vieraannuttavaksi ja länsimaista yksilökeskeisyyttä tuputtavaksi puheeksi yhteisöissä, joissa ihmisarvo rakentuu yhteisöllisyyden ja kuulumisen arvojen kautta.¹³ Vastaavasti SRHR-työ seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen parissa sellaisissa paikallisyhteisöissä, joissa vähemmistöön kuuluminen on vaarallista, vaatii herkkyyttä.

Vaikka kansainväliset sopimukset ja diplomatia ovat tärkeitä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien turvaamiseksi, seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien kestävä jalkauttaminen vaatii kehitysyhteistyön vallansiirtoa ja lokalisaatiota, jossa SRHR-työn fokus siirtyy globaalin enemmistön toimintaedellytysten tukemiseen. Vammaispolitiikasta tuttu *“Nothing about us without us”* onkin ohjenuora, jota

⁸ Guttmacher, Just the Numbers: The Impact of US International Family Planning Assistance.

⁹ UN Women, At a breaking point: The impact of foreign aid cuts on women's organizations in humanitarian crises worldwide.

¹⁰ Harper, Global Impacts of Project 2025; Datta, Beyond the Chaos.

¹¹ UNFPA, Women and young persons with disabilities; Plan International Suomi, "Plan International, kannanotto: Mexico Cityn politiikasta on luovuttava pysyvästi".

¹² UN Women, At a breaking point: The impact of foreign aid cuts on womens organizations in humanitarian crises worldwide.

¹³ Mesiaislehto, Sexual and reproductive health and rights through the lens of belonging.

Yli 300 miljoonaa ihmistä elää tällä hetkellä humanitaarisen hätäavun varassa yli seitsemässäkymmenessä maassa.

voidaan ja tulisi soveltaa kaikkien vähemmistöjen ja paikallisyhteisöjen kanssa työskenneltäessä. Tämän pitäisi näkyä myös järjestökentän ja valtion hallinnon rekrytoinneissa, joissa esimerkiksi vammaisia nähdään vielä varsin vähän asiantuntijatehtävissä.

Vammaisten oikeudet ovat olleet jossain määrin menestyksekkäästi Suomen SRHR-ulkopolitiikan fokuksessa, ja ulkoministeriö on rahoittanut menestyksekkäästi myös vammaisilta vammaisille tehtävää työtä. Kuitenkin suomalaisella järjestökentällä, ministeriöissä sekä erilaisilla diplomatian areenoilla SRHR-ulkopolitiikkaa edistävät edelleen pääsääntöisesti valkoihoiset, vammattomat ihmiset. Vammaisten oikeuksia ei voida kuitenkaan edistää täysipainoisesti ilman heidän omaa toimijuuttaan. Tällaiseen positiiviseen erityiskohteluun on suomalaisessa työelämässä, politiikassa ja viranhaltijakentällä vielä pitkä matka, mutta asia vaatii huomiota myös SRHR-ulkopolitiikan resursseja vahvistettaessa.

SRHR planetaarisen monikriisin aikakaudella

Ilmaston ja ympäristön muutoksilla ja sääjärjestelmien häiriöillä on vaikutuksia seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin. Taustalla on ihmisen ylikulutuksen aiheuttamat ympäristöongelmat, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, maankäytön muutokset ja metsäpinta-alan pieneneminen, puhtaan veden puute ja merien happamoituminen. Seitsemän yhdeksästä planeetan rajasta on jo ylitetty, mikä tarkoittaa erilaisten ympäristökriisien määrän kasvua ja ihmiselle ainoan elinkelpoisen planeetan muuttumista mahdollisesti paikoin täysin elinkelvottomaksi.¹⁴ Tämä puolestaan tulee lisäämään humanitaarisia kriisejä, ympäristöpakolaisuutta ja konflikteja.

Ympäristössä tapahtuvat häiriöt pahentavat aiempaa eriarvoisuutta. Ilmaston kuumenemisen ja ympäristön saastumisen tiedetään vaikuttavan lisääntymisterveyteen, kuten raskauksien keskeytymiseen ja alhaiseen syntymäpainoon.¹⁵ Ilmastokriisin koettelemissa terveydenhuoltojärjestelmissä on myös entistä vähemmän resursseja taata nuorille pääsy kattavien seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen piiriin, mikä puolestaan kasvattaa varhaisten raskauksien, seksitautien ja vaarallisten aborttien riskejä.¹⁶

¹⁴ Sakschewski ym., "Planetary Health Check 2025".

¹⁵ Afzal ym., "Drawing the Linkage Between Women's Reproductive Health, Climate Change, Natural Disaster, and Climate-Driven Migration".

¹⁶ Karkinen ja Pellini, *Seeds of Change: Girls' rights in the era of ecological crisis*.

Ympäristökriisien kokonaisvaikutukset SRHR:iin ovat moninaisia, erityisesti jos köyhyyden vuoksi selviämiskeinojen valikoima on jo valmiiksi rajallinen. Tulonhankintamahdollisuuksien väheneminen lisää tarvetta ottaa tytöt pois koulusta, jotta he voisivat osallistua tienaanmiseen. Ympäristökriisien tiedetään myös lisäävän lapsiavioliittojen määrää alueilla, joissa tyttöjen varhaisessa iässä avioituminen on perheille taloudellinen selviytymiskeino. Yhteisöissä, joissa tyttöjen sukuelinten silpomisen perinteet ovat voimissaan, myös silpominen voi lisääntyä, jos käytännön nähdään lisäävän lapsimorsiamen arvoa avioliittomarkkinoilla. Nuorella iällä solmitut avioliitot tarkoittavat usein lapsen keholle vaarallisia raskauksia ja synnytyksiä sekä näihin liittyvistä komplikaatioista kehollisia vammoja.¹⁷

Planeetan monikriisi lisää sään ääri-ilmiöiden, kuten hirmumyrskyjen ja tulvien määrää ja voimakkuutta. Tällä on merkittäviä vaikutuksia sanitaatioon ja sitä kautta kuukautisterveyden heikentymiseen. Erilaiset hoivavastuut kasvavat, sillä naiset ja tytöt huolehtivat usein lasten, vanhusten ja vammaisten perheenjäsenten perushygieniatarpeista. Esimerkiksi vuoden 2022 suurtulvat Pakistanissa vaikuttivat 8,2 miljoonan naisen ja 16 miljoonan lapsen elämään. Erityisesti SRHR-palvelut sisältyvät hätäavusteisiin puutteellisesti: Pakistanin tulva-alueilla kuukautistutotteita, ehkäisyvälineitä ja turvalliseen synnyttämiseen tarvittavia välineitä ja lääkkeitä ei ollut saatavilla leiriolosuhteissa ja äitiysneuvolapalvelut kärsivät.¹⁸

Ympäristökriiseissä vammaisten erityiset SRHR- ja hygieniatarpeet jäävät usein huomiotta. Kuukautisvuotojen lisäksi monet vammaiset elävät inkontinenssin eli virtsan- ja ulosteenkarkailun kanssa, mikä aiheuttaa lisähygieniatarpeita sekä vammaisille itselleen että mahdollisesti heitä auttaville perheenjäsenille. Sään ääri-ilmiöiden jälkimainingeissa kuukautis- ja inkontinenssi-suojia voi esimerkiksi joutua pesemään

päivittäin likaisessa tulvavedessä. Poisheitettävälle suojille ei yleensä ole toimivaa jätteenkäsittelyjärjestelmää, jolloin suoja saatetaan varastoida ahtaissa leiriolosuhteissa sisätiloissa tai heittää tulvaveteen, mikä aiheuttaa laajemman terveysriskin eritteiden joutuessa vesistöihin ja juomaveteen.¹⁹

Ympäristökriisien vaikutuksia SRHR-palveluihin selvittäneet tutkimukset painottavat seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien sekä moninaisten sanitaatiotarpeiden sisällyttämistä yhteiskuntien kriisivalmiuteen ja -suunnitelmiin. Jotta eriarvoisuuden kasvaminen planeetan monikriisissä voidaan estää, olisi ratkaisevan tärkeää ottaa naiset, tytöt ja vammaiset järjestelmällisesti mukaan varautumisen suunnitteluun. Onkin tarpeen selvittää, missä määrin SRHR ja siihen liittyvät erityistarpeet on huomioitu Suomen omassa huolto- ja kriisivalmiudessa.

SRHR kriiseissä ja humanitaarisessa avussa

Yli 300 miljoonaa ihmistä elää tällä hetkellä humanitaarisen hätäavun varassa yli seitsemässäkymmenessä maassa. Yli 600 miljoonaa naista ja tyttöä elää 50 kilometrin säteellä aktiivisesta konfliktista. Määrä on kasvussa aseellisten konfliktien, ilmaston kuumenemisen aiheuttamien ympäristökriisien ja ruokaturvan vaarantumisen sekä erilaisten terveyskriisien ja epidemioiden myötä.²⁰ Humanitaarisissa kriiseissä seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut ja -oikeudet heikkenevät, kun naisille ja tytöille kasautuvat hoivavastuut huolehtia toisten tarpeista kasvavat.²¹ Myös seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön ja muun sukupuolistuneen väkivallan riski kasvaa. Väkivallan luonne raastuu usein, ja uhreille ja selviytyjille saatavilla olevat SRHR-palvelut heikentyvät tai katoavat kokonaan. Ei-toivottujen raskauksien, seksitautien, terveydelle tai hengelle vaarallisin keinoin toteutettujen aborttien sekä äitiyskuolleisuuden määrä kasvaa.²² Tämä lisää SRHR-työhön vaadittavien

resurssien tarvetta, ja erityisesti lasten ja nuorten altistuminen sukupuolistuneelle väkivallalle sekä puutteellisille seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluille kasvaa.

Humanitaarisen kriisivasteen ohjeistuksia ja vastuullisuutta on kehitetty 2000-luvun aikana merkittävästi.²³ Ohjeistuksista huolimatta erityisesti nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut kuitenkin ontuvat humanitaarisissa kriiseissä,²⁴ ja joitakin tarpeita jää edelleen huomiotta. Esimerkiksi turvallisten aborttien ja abortin jälkeisen hoidon turvaaminen, tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen ja sen jälkiseuraukset sekä seksuaalisen väkivallan aiheuttama inkontinenssi vaativat lisää huomiota humanitaarisen hätäavun kentällä, nuorten keskuudessa ja laajemminkin.²⁵ Näistä monet ovat erityisen stigmatisoituja haasteita, joihin liittyy mielenterveysongelmia, jotka puolestaan vähentävät hakeutumista palveluiden piiriin silloinkin kun niitä on saatavilla.

Mielenterveyden haasteet heikentävät myös kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen ja SRHR-interventoiden vaikuttavuutta. Nuorille suunnatun SRHR-työn vahvistamiseksi humanitaarisessa hätäavussa on suositeltavaa yhdistää traumatietoisen psykososiaalisen tuen palveluita seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin ja -kouluutukseen.²⁶ Palveluita tulee myös pyrkiä tarjoamaan nuorille turvallisissa tiloissa, vertaistomijoita hyödyntämällä ja osallistamalla nuoria SRHR-palveluita tarjottaessa ja suunniteltaessa.²⁷

Hyivistäkään humanitaarisen avun käytännöistä ei ole hyötyä, mikäli avun perille pääsyä ei voida turvata. Tällä hetkellä globaalisti humanitaarisen avun vajaan 45 miljardin dollarin rahoitustarpeesta kyetään rahoittamaan vain noin 7 %. YK-järjestöjen ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen lisäksi SRHR-palveluiden jalkauttamisesta huolehtivat kriisitilanteissa monet paikalliset, usein naisvetoiset kansalais-

¹⁷ Pope ym., "What is the current evidence for the relationship between the climate and environmental crises and child marriage?"

¹⁸ Ashraf ym., "Understanding Challenges Women Face in Flood-Affected Areas to Access Sexual and Reproductive Health Services".

¹⁹ Nawaz ym., "The Effects of Climate Hazards on Personal Hygiene Practices among People with Disabilities in Bangladesh".

²⁰ UN Women, *At a breaking point: The impact of foreign aid cuts on womens organizations in humanitarian crises worldwide*.

²¹ Tanyag, "Depleting Fragile Bodies"; UN Women, *At a breaking point: The impact of foreign aid cuts on womens organizations in humanitarian crises worldwide*.

²² Schaaf ym., "Accountability strategies for sexual and reproductive health and reproductive rights in humanitarian settings".

²³ "IAWG | Inter-Agency Working Group on Reproduction Health in Crises"; UNFPA, *Women and young persons with disabilities*.

²⁴ Jennings ym., "A forgotten group during humanitarian crises".

²⁵ House ja Chatterton, *Mapping of support for people living with incontinence in humanitarian contexts*; Jennings ym., "A forgotten group during humanitarian crises"; Sirén, *Humanitarian Health Work and the Silences around Incontinence among Sexual Violence Survivors*; Himanen, "Female Genital Mutilation (FGM/C) Related Lower Urinary Tract Symptoms (LUTS) and Humanitarian Health Work".

²⁶ Desrosiers ym., "A systematic review of sexual and reproductive health interventions for young people in humanitarian and lower-and-middle-income country settings".

²⁷ Jennings ym., "A forgotten group during humanitarian crises"; Plan International, *Sexual and reproductive health and rights: Plan international's position statement*.

Kriisitilanteissa SRHR-palveluita jalkauttavat erityisesti paikalliset, naisvetoiset kansalaisjärjestöt, joiden toiminta on tällä hetkellä uhattuna globaalin rahoitusvajeen vuoksi.

ja ihmisoikeusjärjestöt. Nämä järjestöt ovat SRHR-palveluiden jalkauttamisessa avainasemassa – ja tällä hetkellä uhattuina globaalin rahoitusvajeen vuoksi.

UN Women suoritti vuonna 2025 kyselyn 411:lle yhteensä 44 eri kriisin kontekstissa työskentelevälle paikalliselle järjestölle. Lähes puolet (47 %) vastasi, että järjestön toiminta loppuu puolen vuoden sisällä, mikäli rahoitustilanne ei parane. Noin joka toinen oli viivästyttänyt ohjelmien aloittamista, 70 % oli joutunut irtisanomaan henkilökuntaa. SRHR:iin suoraan tai välillisesti vaikuttavat ohjelmat, kuten sukupuolistuneeseen väkivaltaan ja mielen- ja seksuaaliterveyteen keskittyvät ohjelmat, olivat kärsineet rahoitusleikkauksista eniten. Järjestöt, jotka työskentelivät erityisen haavoittuvien tai marginalisoitujen ryhmien (kuten pakolaisten, vammaisten naisten, seksuaalivähemmistöjen ja alkuperäiskansojen) kanssa, raportoivat havainneensa lisääntyvää väkivaltaa, vaarallisia selviytymiskeinoja sekä kasvavaa köyhyyttä avun tarvitsijoiden keskuudessa.²⁸

Toinen keskeinen globaaliin SRHR-politiikkaan ja humanitaarisen kriisivasteen vaikuttavuuteen vaikuttava haaste on sodankäynnin entisestään raaistuva, siviiliväestöön sekä terveydenhuollon henkilökuntaan ja infrastruktuuriin kohdistuva luonne. Pelkästään vuonna 2023–2024 siviilikohteet, sairaalat, terveydenhuolto- ja pelastushenkilökunta ovat olleet aseellisen väkivalan kohteita Gazassa, Ukrainassa, Kongon demokraattisessa tasavallassa, Pakistanissa ja Sudanissa.²⁹ Vaikka siviiliväestöön ja terveydenhuoltoon kohdistuvat iskut rikkovat kansainvälistä humanitaarista lakia, sodankäynnin sääntöjä ei enää käytännössä noudateta, eikä kaikissa tapauksissa laajasti tuomita. Tämä näkyy erityisesti Gazassa, jossa Israel on lokakuusta 2023 alkaen käytännössä tuhonnut elämän edellytykset alueella ilman kansainvälisen yhteisön, ml. Suomen, voimallista puuttumista asiaan.

4. SRHR Suomen ulkopoliitikassa Marinin ja Orpon hallituskausilla

SRHR:n ja Suomen ulkopoliitiikan kytköksiä voidaan vertailla **Sanna Marinin** (2019–2023) ja **Petteri Orpon** (2023–2027) hallitusten ulkopoliitiikan perspektiivistä: tältä aikajaksolta löytyy sekä merkkejä SRHR-ulkopoliitiikan jatkuvuuksista että hallitusten omista painotuksista. SRHR näyttäytyy Suomen ulkopoliitikassa pääasiallisesti kehityspoliittisena tavoitteena, joka on vähitellen noussut merkittävydessä Suomen laajemmassa ulkopoliittisessa profiilissa.

Marinin hallituksen ulkopoliittisen tasa-arvopolitiikan analyysissä hallituksen saavutuksiksi nostetaan esimerkiksi päätös sitoutua EU-tavoitteeseen siitä, että 85 prosenttia kehitysrahoituksesta huomioi tasa-arvokysymykset vähintään valtavirtaistettuna tavoitteena.³⁰ Tasa-arvokysymysten valtavirtaistamista tuettiin myös uudella

ohjeistuksella, jossa kehitettiin kehitysyhteistyöhön intersektionaalista lähestymistapaa. Vaikka Marinin hallituksen lanseeraama ihmisoikeusperustainen ulkopoliittikka ei saanut hallituskaudella erityisen korkeaa profiilia, Suomen jäsenyys YK:n ihmisoikeusneuvostossa vuosina 2022–2024 on hyvä esimerkki ihmisoikeusperustaisen ulkopoliitiikan käytännön toimeenpanosta, jossa Suomi painotti mm. sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia.

Orpon hallituksen ulkopoliittikkaa ei ole vielä arvioitu systemaattisesti tasa-arvo- tai SRHR-näkökulmasta, mutta molempien hallitusten linjauksia tarkastelemalla voidaan sanoa, että SRHR-ulkopoliitikassa on paljon hallitusten välistä jatkuvuutta, esimerkiksi naisten ja tyttöjen oikeuksien ja SRHR:n keskeisessä roolissa kehityspoliittisissa selonteissa. Orpon hallitus teki kuitenkin merkittävän uuden linjavedon, kun se vuonna 2024 viittasi seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin ensimmäistä kertaa hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa linjaten, että Suomi toimii ”*aktiivi[sena] vastavoima[na] sukupuolten tasa-arvoa murentaville toimijoille*”.³¹

Toisaalta samassa selonteossa Orpon hallitus vesitti tätä merkittävää politiikkalinjausta kytkemällä seksuaali- ja lisääntymisterveyden väestönkasvun hallintaan.³² Näin seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin sisältyvä itsemääräämisoikeus ja oikeus päättää lasten hankinnasta ei toteudu. Tämä SRHR:ia koskevien oikeuksien poisjääminen pantiin merkille myös OECD:n toteuttamassa Suomen kehitysyhteistyön kansainvälisessä vertaisarviossa.³³ Poliittisen johdon muutokset ja vakaukset ovat vaikuttaneet Suomen SRHR-ulkopoliittikkaan sekä hallitusten välillä että niiden sisällä. Seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä voisi jopa luonnehtia erityiseksi jännitteeksi Petteri Orpon hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

SRHR-työtä on tehty ulkoministeriössä molemmilla hallituskausilla verrattain vähäisillä henkilöstöresursseilla, ja ne ovat viime vuosina entisestään vähentyneet. Kehityspoliittisista SRHR-kysymyksistä vastaa ulkoministeriössä YK:n kehityskysymysten yksikössä yksi asiantuntija. Ulkoministeriössä toimii myös tasa-arvosuurlähettiläs sekä kansalaisyhteiskuntayksikössä toimiva

tasa-arvoneuvonantaja – tosin selvityksen tekohetkellä tasa-arvosuurlähettilään paikka on täyttämättä. Viimeisen viiden vuoden aikana ulkoministeriöstä on vähennetty terveyskysymysten neuvonantaja sekä toinen tasa-arvoneuvonantaja. Sosiaali- ja terveysministeriössä on periaatteessa myös yksi terveyspoliittinen SRHR-asiantuntija, jonka paikkaa ei ollut tämän selvityksen tekohetkellä täytetty. Tämän lisäksi STM:n tasa-arvopoliittinen yksikkö tukee SRHR-oikeuksia kansainvälisessä työssään. Muissa ministeriöissä ei ole henkilöity SRHR-osaaamista, vaikka esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opetussuunnitelman perusteista ja siihen kuuluvasta seksuaalikasvatuksesta sekä Ympäristöministeriö ilmastopoliitikasta.

²⁸ UN Women. At a breaking point: The impact of foreign aid cuts on womens organizations in humanitarian crises worldwide.

²⁹ Ghebreyesus, ”Attacks on Health Are Becoming the New Reality; We Must Stop This Becoming the Norm”.

³⁰ Vastapuu ja Lyytikäinen, Gender equality in Finnish foreign affairs from 2019 to 2022; Sosiaali- ja terveysministeriö, Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023: Loppuraportti.

³¹ Ulkoministeriö, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, 17.

³² Valtioneuvosto, Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma.

³³ OECD, OECD Development Co-Operation Peer Reviews, 24.

Tehdään Suomesta suhteellisesti maailman suurin kehityspoliittisten SRHR-hankkeiden rahoittaja.

5. Poliittikasuositukset

1 Suomi varmistaa riittävät resurssit ulkopoliitikassa ja kehityspoliitikassa tehtävälle tasa-arvo- ja SRHR-työlle

KEINOT

- ▶ Tehdään Suomesta suhteellisesti maailman suurin kehityspoliittisten SRHR-hankkeiden rahoittaja. Käytännössä tämä tarkoittaa vuotuisen SRHR-rahoituksen kasvattamista 70 miljoonasta eurosta 100 miljoonaan euroon. Tätä varten SRHR-tavoitteiden rahoitusta seurataan ja kasvatetaan systemaattisesti.
- ▶ Parannetaan kehitysrahoituksen läpinäkyvyyttä lisäämällä gender markerin käyttöä Suomen kehitysrahoituksen tilastoinnissa ja helpottamalla SRHR-rahoituksen seurantaa openaid.fi -sivustolla.
- ▶ Osoitetaan riittävät henkilöstöresurssit neuvotteluihin Euroopan Unionissa niin yhteisten kantojen muodostamisessa kansainvälisiin neuvotteluihin kuin myös kehitysrahoituksen prioriteeteista päätettäessä.
- ▶ Osoitetaan henkilöstöresurssit tasa-arvokysymysten ja SRHR:n edistämiseksi ja seuraamiselle Finnfundissa ja Finnpartnershipissa.
- ▶ Palautetaan ulkoministeriöön toinen tasa-arvoneuvonantaja ja globaalien terveyskysymysten neuvonantaja.
- ▶ Kehitetään keinoja parantaa kehitysrahoituksen saatavuutta paikallisille naisjärjestöille, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen järjestöille ja SRHR-järjestöille. Arvioidaan ja seurataan, kuinka suuri osuus Suomen SRHR-rahoituksesta päätyy paikallisille järjestöille globaalissa etelässä. Kehitetään tuen muotoja, jotka vahvistavat kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä, ml. kumppanuusrahoitusta, joustavuutta ja pitkiä rahoituskausia.
- ▶ Varmistetaan Suomen UNFPA-rahoituksen pysyvyys ja käytetään vaikuttamismahdollisuuksia järjestössä seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien puolesta.

KESKEISET TOIMIJAT

- Ulkoministeriö
- Finnfund
- Finnpartnership
- Sosiaali- ja terveysministeriö

2 SRHR:n merkitystä ihmisoikeutena korostetaan systemaattisesti

KEINOT

- ▶ SRHR ymmärretään perustavanlaatuisena osana ihmisoikeuksia ja demokratian toteutumista.
- ▶ Ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon kirjattuja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin liittyviä tavoitteita valvotaan aktiivisesti. Ristiriitaisissa tilanteissa selonteon linjauksia voi käyttää työkaluna, johon vedota Suomen ulkopoliittikan virallisena linjana.
- ▶ Suomi osallistuu yhteenliittymiin, joissa edistetään seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia EU:ssa, YK:ssa, Natossa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla.
- ▶ Suomen tulee olla johdonmukaisempi kansainvälisen oikeusjärjestelmän kunnioittamisessa: Ei riitä, että SRHR:ia edistetään naisten ja tyttöjen oikeuksiin ja kehityspoliittikkaan kuuluvana asiana ja SRHR:iin liittyvissä kokouksissa, jos samalla vaietaan oikeuksien rikkomuksista toisaalla.

KESKEISET TOIMIJAT

- Hallitus
- Ulkoministeriö
- Eduskunta
- Kansalaisyhteiskunta

3 Globaalit terveystkysymykset ja terveystpolitiikka tuodaan Suomen SRHR-ulkopolitiikan keskiöön

KEINOT

- Terveiden ja sosiaalisen suojelun universaali kattavuus (UHC ja USP) nostetaan Suomen ulkopoliittiseksi tavoitteeksi ja erityisesti osaksi ulkoministeriön työtä aiempaa vahvemmin.
- Ulkoministeriö tuodaan kiinteämmin mukaan Maailman terveysjärjestö WHO:n kokouksiin sekä globaalien terveystpolitiikan kysymyksiin sosiaali- ja terveystministeriön rinnalle ja poikkihallinnollista yhteistyötä entisestään tiivistäen.
- Ulkoministeriöön palautetaan globaalien terveystkysymysten neuvonantaja virka riittävällä SRHR-osaamisella ja painotuksella.

4 Yksityisen sektorin roolia kehitysyhteistyössä ja kauppapolitiikan roolia ulkopoliitikassa selkeytetään ja tarkastellaan kriittisesti SRHR-näkökulmasta

KEINOT

- Ulkoministeriö selvittää yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön, Finnpartnershipin, Finnfundin ja muiden TeamFinland-toimijoiden kanssa, mitä SRHR:iin liittyviä kysymyksiä liittyy Suomen yksityisen sektorin toimeenpanemaan kehitysyhteistyöhön ja vienninedistämiseen kehittyvissä maissa ja miten SRHR-tavoitteita voidaan tehokkaimmin edistää yksityisen sektorin kautta.
- Varmistetaan, että ulkoministeriön kauppapolitiisella osastolla on tarvittavat resurssit ja asiantuntijuus tasa-arvo- ja SRHR-kysymysten seuraamiseen ja edistämiseen EU:ssa. Vahvistetaan tasa-arvokysymysten huomioimista ja ihmisoikeusperustaisuutta tulevaisuuden vapaakauppaneuvotteluissa.
- Vahvistetaan ihmisoikeusperustaista näkökulmaa viennin edistämisessä. Teetetään arvio Suomen vienninedistämisen tasa-arvo-, SRHR- ja ihmisoikeusvaikutuksista, mukaan lukien aseellisuus ja kaivosteollisuus.
- Vahvistetaan kehityspoliittista ja tasa-arvopoliittista asiantuntijuutta yksityissektorihoitoisen kehitysyhteistyön suunnittelussa. Varmistetaan, että Suomen kehityspoliittikkaa johdetaan ulkoministeriöstä ulkopoliittisten ja kehityspoliittisten tavoitteiden mukaisesti ja että ministeriölle on riittävät resurssit yksityissektorivetoisen kehitysyhteistyön ohjaamiseen, seuraamiseen ja arviointiin.
- Ei käytetä julkisia varoja ihmisoikeuksia vaarantavan liiketoiminnan tukemiseen tai niitä polkevien maiden kanssa kaupan tekemiseen.

KESKEISET TOIMIJAT

- **Ulkoministeriö**
- **Sosiaali- ja terveystministeriö**
- **THL**
- **Kansalaisjärjestöt**

KESKEISET TOIMIJAT

- **Ulkoministeriö**
- **Työ- ja elinkeinoministeriö**
- **Finnfund**
- **Finnpartnership**
- **Business Finland**
- **Suomalaiset yritykset**

5 Suomi ottaa vahvemman aktiivisen roolin kaikilla ulkopoliitiikan osa-alueilla tasa-arvon ja seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien edistämiseksi

KEINOT

- Suomelle laaditaan ulkosuhteiden tasa-arvostrategia, jossa linjataan Suomen määritelmät, keinot ja resurssit tasa-arvon ja SRHR:n edistämiseksi kaikilla ulkopoliitiikan osa-alueilla. Selvityksessä on huomioitava käynnissä oleva maailmanpolitiikan murros.
- Vahvistetaan ja hyödynnetään parlamentaarista SRHR-ulkopolitiikkaa tukevaa työtä, esimerkiksi Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja Pohjoismaiden neuvostossa ja ETYJ:ssä.
- Kehitetään kansanedustajille, europarlamentaarikoille ja viranomaisille tarjottava koulutuspaketti anti-gender-liikkeen toiminnasta ja eri toimijoiden mahdollisuuksista turvata seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet.
- Tehostetaan tiedon jakamista ja yhteistyötä erilaisten tasa-arvotyöhön ja SRHR:iin liittyvien toimijoiden kesken kansallisella tasolla, yhteisen tasa-arvo- ja SRHR-työn rintaman rakentamiseksi ja SRHR-ulkopolitiikan tueksi.
- Vahvistetaan järjestökentän resursseja sekä mahdollisuuksia osallistua SRHR:iin liittyviin keskeisiin kansainvälisiin kokouksiin ja näiden rinnakkaistapahtumiin.

6 Suomen SRHR-ulkopolitiikkaa ohjaa intersektionaalinen näkökulma ja käytännöt

KEINOT

- Henkilöstöpolitiikassa ja rahoituspäätöksissä edistetään vahvaa intersektionaalisuutta, huomioiden eri ryhmien edustus ja osallistumismahdollisuus mahdollisimman laajasti ja kattavasti.
- Varmistetaan, että ministeriöiden ja järjestöjen rekrytointikäytännöt ja muut toiminnan järjestämisen käytännöt varmistavat vammaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua Suomen SRHR-ulkopolitiikan rakentamiseen.
- Kehitetään Suomen SRHR-ulkopolitiikan tavoitteita ja toimia siten, että se huomioi myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet ja erityistarpeet nykyistä vahvemmin.
- Kehitysrahoitusta suunnataan LGBTQI-yhteisöille ja järjestöille ja rahoituksen seuraamista helpotetaan openaid.fi -sivustolla.
- Moninaiset sanitaatiotarpeet sisällytetään kriisivalmiuteen ja humanitaarisen avun käytäntöihin, mukaan lukien kuukautis- ja kontinenssiterveyst.
- Selvitetään, missä määrin SRHR ja siihen liittyvät vammaisten erityistarpeet on huomioitu Suomen huolto- ja kriisivalmiudessa sekä asiaan liittyvässä yhteistyössä EU:ssa ja Natossa.

KESKEISET TOIMIJAT

- **Ulkoministeriö**
- **Eduskunnan verkostot ja ryhmät**
- **Poliittiset puolueet**
- **Kehityspoliittinen toimikunta, IONK ja TANE**
- **Suomen pysyvä edustusto Euroopan Unionissa**
- **Suomalaiset europarlamentaarikot**
- **Kansalaisjärjestöt**

KESKEISET TOIMIJAT

- **Ulkoministeriö**
- **Sosiaali- ja terveystministeriö**
- **Kansalaisyhteiskunta**

7 Ilmasto- ja ympäristökysymykset otetaan Suomen SRHR-ulkopolitiikan keskiöön

KEINOT

- ▶ Suomi pyrkii tukemaan tasa-arvotyön (sisältäen SRHR) ja ilmastotyön yhdistämistä toisiinsa kansainvälisissä yhteyksissä YK-, EU- ja pohjoismaisella tasolla.
- ▶ Vahvistetaan SRHR-osaamista ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriöissä. Osoitetaan ympäristöministeriössä resurssit kokopäiväiselle gender focal point -viralle.
- ▶ Paikannetaan ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriöiden tekemästä työstä SRHR-ulkopolitiikan kannalta keskeisiä yhteistyön paikkoja.
- ▶ Lisätään Suomen kestävyyspaneeliin sukupuolten moninaisuuteen ja vammaisasioihin perehtyneet SRHR-asiantuntijat.
- ▶ Kehitetään koulutusmateriaaleja politiikan toimijoille ilmasto- ja ympäristöpolitiikan ja SRHR:n yhteyksistä.
- ▶ Huomioidaan ilmasto- ja ympäristökriisin moninaiset vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin.
- ▶ Mahdollistetaan systemaattisesti vammaisten tyttöjen ja naisten sekä muiden vähemmistöjen osallistuminen SRHR:ia ja ilmasto- ja ympäristötyötä koskevaan ohjelmatyöhön, varautumis- ja sopeutumistoimien suunnitteluun.

KESKEISET TOIMIJAT

- **Ulkoministeriö**
- **Ympäristöministeriö**
- **Maa- ja metsätalousministeriö**
- **Kestävyyspaneeli**
- **Kansalaisyhteiskunta, erityisesti SRHR-työtä tekevät vammaisjärjestöt**

Plan International on kansainvälinen lastenoikeus- ja humanitaarinen järjestö, joka parantaa heikoim-
massa asemassa olevien lasten, erityisesti tyttöjen, elämää. Plan tavoittelee oikeudenmukaista maail-
maa, jossa kaikkien lasten oikeudet toteutuvat. Edistämme muutosta sekä arjen käytännöissä että politi-
kassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla hyödyntämällä verkostojamme, kokemustamme
ja tietämystämme. Poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton Plan perustettiin vuonna 1937, ja Suomessa
toiminta alkoi vuonna 1998. Kansainvälinen Plan työskentelee yli 80 maassa.

Plan International Suomi

Sähköposti: info@plan.fi

plan.fi

facebook.com/plansuomi

instagram.com/plansuomi

[LinkedIn Plan International Suomi -nimellä](#)

tiktok.com/@plansuomi

youtube.com/user/PlanSuomi